

Encontre d'intel·lectuals catalans i castellans per al diàleg

written by Lluís Busquets | 12 de desembre de 2017

□*No ha estat gens fàcil explicar a la resta d'Espanya l'evolució del procés català del setembre ençà. Fins i tot certs sectors eclesials progressistes de Madrid es negaven a admetre la possibilitat de dialogar sobre el tema. Components catalans de l'Associació "Cristianisme al segle XXI" i sectors eclesials madrilenys lligats a les revistes "Éxodo" i "Esbozos" van programar amb penes i fatigues una trobada, oberta fins i tot a no creients, que va tenir lloc a finals del novembre passat. Malgrat molts punts de desavinença, les sessions de la jornada van resultar positives: uns i altres vam aprendre que els mitjans informatius no sempre han fet una feina objectiva i dreturera i que traçar línies vermelles pot esdevenir feina del dimoni. Malgrat la llargada, aquesta crònica tempteja de fer un resum de l'encontre.*

□El passat 27 de novembre, promogut per *Cristianisme al Segle XXI* i pels grups *Éxodo* i *Esbozos* de Madrid, al monestir barceloní de Sant Pere de les Puel·les, va tenir lloc una trobada entre intel·lectuals castellans i catalans, el qual, recordant la prestigiosa publicació de Joaquín Ruiz-Giménez, va prendre per títol *Encontres per al diàleg*. L'objectiu no era altre que el de prendre consciència de com s'està vivint a Catalunya i a fora el conflictiu procés català, a partir d'una anàlisi del passat i del present, així com de les actuals i futures repercussions, amb l'intent d'establir ponts de diàleg entre Catalunya i Espanya. Per a això es van oferir diversos documents que permetien preparar la trobada més enllà de la simple improvisació.

El grup madrileny estava compost pels senyors Evaristo Villar, Alfredo Abad, Teresa Arenillas, Benjamín Forcano, Miguel Ángel de Prada, Juan José Sánchez Bernal, Manuel García Guerra, José Ramón González Parada; el grup català, per Jaume Botey, Sefa Amell, Marta López Ballalta, Jordi Borja, Àngel Miret Serra, Lluís Busquets i Grabulosa, Xavier Casanovas, Carles de Ahumada, Joel Cortés, Josep Busquets, Joaquim Sampere-Carreres i M. Pilar Massana.

La trobada va començar a les deu del matí, amb la rebuda de la superiora del monestir, que va convidar els presents a trobar-se com a casa i a debatre amb sinceritat la temàtica platejada, alhora que va agrair que poguessin ser-hi presents, en la majoria de sessions, encara que simplement com a oients, les germanes Roser Caminal i Teresa Botey.

□Després de les presentacions, de la informació dels objectius de la jornada –es tractava escoltar-nos mútuament, gairebé d’una trobada familiar, més que d’un debat per arribar a solucions– i d’una ronda de presentacions, van prendre la paraula Alfredo Abad i Jaume Botey. El primer, advocant des de la perspectiva protestant per l’imperatiu herètic de Peter L. Berger, segons el qual cap tradició religiosa (ni política) té garanties de futur ni el monopoli de la veritat, afirmà trobar-se bé en la diversitat de parers davant la situació política que es vivia a Catalunya. Segons ell, cada narrativa és una construcció, amb un marc propi i, amb referències a l’etòloga Adela Cortina i al científic cognitiu Georges P. Lakoff, tot i jutjar com a pervers el discurs sobre la unitat d’Espanya, des de la seva experiència escocesa, confirmà una postura favorable al dret d’autodeterminació de Catalunya, però contrària a la unilateralitat. A partir de la metàfora del nen que plora perquè té gana, exposà que el pa podia considerar-se l’objectiu de Catalunya; pot esdevenir-se que sigui difícil aconseguir-lo, però el que no hauria de negar-se és la fam. Arribats a aquest punt, va considerar el problema català com

un episodi manifest d'un problema molt més gran que arriba a Espanya sencera, i va establir tres sediments a tenir en compte:

1) Contribuir a fer una metàfora alternativa a la realitat, basada en la ciutadania i la sobirania, diferent de les que es confronten ("l'així anomenat xoc de trens, és inacceptable", va dir).

2) Prendre consciència de la incapacitat del marc jurídic hispànic, capaç de corrupcions sistèmiques i de judicialitzacions i intervencions estatals esbiaixades ("l'apoderament de la ciutadania ha de defensar i preservar els drets fonamentals"); va posar com a exemple que, igual que el dret d'asil dels emigrants acaba sent un dret "zombi", també la democràcia en un estat d'excepció acaba sent democràcia "zombi".

3) Decidir-nos a buscar consensos ("pactes polítics com a camí i meta") sense lamentar la manca d'oportunitats en negociacions passades ni convertir-nos en profetes de calamitats.

□ Per la seva banda, J. Botey, partint de les vivències i les ressonàncies de l'actual situació i dels efectes que té en la societat, es va referir a documents anteriors sobre l'emotivitat inaprehensible o la necessitat de situar-nos en un terreny entre raó i sentiment, entre utopia i la realpolitik, que permeti avançar. (No en va digué Renan que "una nació és quelcom més que una ubicació geogràfica: és una idea o un principi espiritual"). Pel que fa al passat referèndum il·legal de l'1 d'octubre, va assegurar haver viscut un sentiment positiu en ser testimoni d'un procés d'apoderament popular i de construcció col·lectiva d'una nació i de formar part d'aquesta. Després de set anys de continuades mobilitzacions socials, per Botey, l'1-0 no només comporta la revisió del pacte constitucional de 1978 sinó a qüestionar el model de transició política, que ha emergit d'un subconscient col·lectiu transversal, fruit probable d'un constant

treball d'acollida, alfabetització, no violència, etc., en un terreny més cultural i prepolític que una altra cosa. Després d'aquest sentiment positiu, va parlar d'un altre, del tot negatiu: la humiliació que va suposar la violència (no acceptada per les autoritats) de l'1-0, la imposició sense límit de l'article 155 i de l'estat d'excepció, l'estigmatització del poble català en el sentit d'Erving Gofman ("¡A por ellos!", "¡Puigdemont al paredón!" ...), cosa que ha pervertit l'ús del dret, i s'ha arribat a acusar de terroristes, sediciosos i rebels a persones nodrides i crescudes en la no violència com els dos Jordis (Sánchez i Cuixart) i a ser objectes de venjança, calúmnies i mentides alguns dirigents catalans (exemple del Tribunal de comptes), quan no de presó i exili com ha passat amb els membres del Govern autonòmic. Després d'aquestes dues actituds, va reflexionar sobre el sentiment de desconexió de l'Estat espanyol, assegurant que el que ha passat no s'oblidarà pas fàcilment. Va acabar preguntant-se si en el debat de la tarda es podria albirar alguna negociació política, però va acabar amb angoixa demanant: "Amb qui?"

□ Després d'aquestes dues elaborades intervencions, van participar en l'exposició de fets tots els representants catalans, a partir de la pròpia biografia i amb opinions diverses. Així, J. Borja va afirmar que es va tractar d'un procés mal plantejat des de les cúpules polítiques, perquè no se sabia si era legal o insurreccional, va criticar el paper dels intel·lectuals hispànics des de l'any 2006, va assegurar que calia pacificar Catalunya i va acabar amb una crítica a l'Estat espanyol que practica la política del menyspreu a dones, immigrants, indigents i, com s'ha escaigut, també als catalans. X. Casanovas es va alinear amb els que consideraven els fets esdevinguts com un problema ampli de l'Estat espanyol que ve arrossegant sense solucionar una triple crisi: socioeconòmica, democràtica (corrupció i falta de separació de poders) i territorial; va assegurar que no era independentista, però que, donada la situació, estava a un

mil·límetre de la conversió. A. Miret, per a qui l'Estat s'havia extralimitat, va voler fer comprendre als convidats què els suposaria si 10.000 policies els ocupessin i vigilessin. S. Amell se sentia dolguda pel viscut. Per J. Cortés, el procés havia revelat actuacions de l'extrema dreta ("els ous de la serp s'han donat a conèixer i es protegeixen"), encara que segueixin movent els fils de l'Estat les cent famílies de sempre, seguim amb les desigualtats; economistes de prestigi com ara Piketty, Krugman o Stiglitz profetitzen una terrible pèrdua del poder adquisitiu per a un futur pròxim. M. López va posar l'exemple que, després d'haver viscut a El Escorial i haver fet bons amics, no la van trucar per veure com se sentia fins al dia 3. L. Busquets i Grabulosa va explicar experiències personals de l'1-0 (entre altres, que no es va deixar votar a la seva sogra per portar una fotocòpia del DNI), va augurar uns processos judicials venjatius en un futur no llunyà, va posar en paral·lel l'estada de Puigdemont a Brussel·les amb la de Macià després dels fets de Prats de Molló, va assegurar que el govern de Rajoy havia forçat la Caixa i Banc de Sabadell a anar-se'n de Catalunya, va llegir l'article 155 de la Constitució per col·legir fins a quin punt s'havia excedit el govern i va afirmar que els catalans s'havien sentit estafats amb la transició que va seguir a la Constitució de 1978. C. de Ahumada va revelar la seva frustració davant el sistema i va reivindicar el món rural. J. Busquets va argumentar que l'aparició de Ciutadans començà a fracturar la societat catalana i va dibuixar com problemes peremptoris a resoldre el migratori i l'ecològic. J. Sempere va esbossar un futur negre amb l'Espanya actual (va parlar de "col·lapse civilitzatori ambiental"), va denunciar l'actual sistema mediàtic espanyol i els processos de recentralització, va oferir una llista de lleis del parlament català recorregudes al TC i va distingir entre dret a decidir (favorable en un 80%) i independència. M. Pilar Massana va voler dessacralitzar el problema sentint-se sobiranista més que independentista i valorant els successos esdevinguts com una oportunitat per aconseguir un país millor.

□

□Arribats a aquest punt, es va fer un recés d'un quart d'hora per prendre un cafè. Tornats a la feina, va tocar el torn de paraula als representants castellans, els quals van agrair el clima de sinceritat, seny i bonhomia amb què s'havia intervingut i van exposar les seves dificultats per parlar del tema català, fins i tot en els seus selectes mitjans de comunicació. García Guerra va parlar de distracció enorme, per la banda castellana, i d'una necessitat d'empatia per tornar als valors republicans; Juanjo Sánchez, des d'una sintonia profunda, va parlar de profund cabreig amb l'actual govern i amb els temors d'una esquerra impotent i incapaç d'avançar cap a un federalisme republicà; M. A de Prada, amb una esposa, la carrera de la qual es va desenvolupar a Girona, se sentia estupefacte per la banda positiva del relat, tot i que, l'altra banda, especialment el sobiranisme il·lusori, li grinyolava, afirmant sentir-se més internacionalista que nacionalista o espanyolista. Va dir haver votat "no" a la Constitució perquè sanciona la monarquia i el mercat capitalista i va parlar de greuges mutus entre uns i altres. E. Villar, per la seva banda, va agrair que es parlés sense embuts; T. Arenilla valorà des de la perplexitat que semblés que a Catalunya tothom era progressista i d'esquerres i que en tot s'hagués actuat bé; González Parada, que estimà l'1-0 com una victòria catalana per l'organització cívica del que havia esdevingut, el preocupava més el protofascisme menyspreador que l'anticatalanisme i assegurà que calia parlar més de reactivació d'esforços col·lectius que no pas de reconciliació, de manera que serien necessaris comitès de solidaritat, reproduir aquests debats així com saber distingir els espais adequats dels necessaris. B. Forcano, va dir haver escoltat una part del relat, davant la qual cosa caldria donar la paraula a l'altra part i va acabar amb tres preguntes: ¿l'independentisme va sorgir espontàniament de la ciutadania o per pressions sociopolítiques?, ¿fins a quin punt milloraria les condicions de les classes menys afavorides?, i ¿amb quins nous valors podríem recuperar la unió del tot?

□Era l'hora de dinar, que vam realitzar fraternalment i sense perdre temps, a l'hostatgeria del monestir. A la tarda, després de l'hora de la comunitat (*cum munere*; 'amb regals', ja que es van oferir revistes i llibres els uns als altres), es van plantejar, en un primer moment, quatre blocs de discussió sorgits de les aportacions del matí. Deixaríem per al final la proposta de solucions.

□Dels quatre blocs a debat van sorgir moltes preguntes i propostes. Ressenyem-ne algunes:

I. El problema no és de Catalunya sinó d'Espanya sencera. Es parlà del necessari "canvi de marc global" que havia proposat Alfredo en la seva ponència, en el sentit que el nou "marc" pogués plantejar temes avui enquistats com el model econòmic, la immigració i el mateix model territorial; de la necessitat d'eixamplar la consciència en el conjunt de la població de l'Estat en relació amb el que passa a Catalunya; de la greu manca de separació de poders a l'Estat espanyol actual; de la necessària consideració del conflicte català "com una oportunitat" per al conjunt d'Espanya; dels greuges de Catalunya respecte de l'Estat en temes reconeguts pel mateix govern del PP com el dèficit fiscal o les inversions; de la necessitat de canviar, amb projectes de conjunt, la correlació de forces del PP respecte dels altres partits; de la definició de nació –per a alguns d'origen ètnic, lingüístic i cultural, per a altres, simple administració estatal– i el fet de ser "subjecte polític i jurídic sobirà" com diu la Declaració de sobirania del Parlament català (23-I-2013); de la manca de consideració sobre el sentiment a Catalunya com a subjecte colonitzat i subaltern (caldrà afavorir una dinàmica que construís un subjecte humà que ens permetés reconèixer-nos com iguals els uns als altres).

II. Relacions entre el fet local i el fet internacional. Es va parlar que no hi ha d'haver contradicció entre el que és local i el que és global, esmentant el tan conegut eslògan de "pensa localment i actua globalment"; es van citar com a exemples

d'aquesta no contradicció el nou model d'economia de proximitat, producció en cooperatives, autoconsum; es denuncià l'ofec que suposen els grans trusts econòmics com el Zeta i el TTIP o la mateixa Europa; es va parlar de la necessitat de crear marcs de sobirania compartides, d'un nou model de federalisme radical i del fet que la nació catalana completa ha de comprendre en un futur la totalitat dels Països Catalans.

III. Hi ha oposició entre la identitat nacional i la identitat de classe? Es va insistir que no hi ha contradicció entre consciència de classe i consciència d'identitat com a poble; que tota persona té moltes identitats superposades (classe, poble, gènere) i valors superposats (pau, ecologia, no violència), que no han de ser enteses com a contradictòries; es digué que la relació de domini o classe subalterna es reproduïx també en l'àmbit col·lectiu com a nació hegemònica o dominant i nació subalterna; es reflexionà sobre la consciència de les tres tradicions territorials (la jacobina o centralista, la federalista i l'autodeterminativa) i sobre el fet que les solucions independentistes i assimiladores no han donat resultat; es constataren la transversalitat internacionalista, la negació dels impossibles lògics (¿no pot haver-hi nacionalisme d'esquerres ni esquerra nacionalista?), la paradoxa de certs marcs mentals (¿poden els espanyols imaginar Espanya sense Catalunya?), la qüestió de la immersió lingüística escolar com a assoliment de l'esquerra catalana i no de la burgesia, entre moltes altres.

IV. Legalitat *versus* legitimitat. Es va parlar que l'avanç de la història sempre ha estat resultat de ruptures, de la superació dels marcs legals, així des de la supressió de l'esclavitud fins a les sufragistes, que van trencar el marc de la legalitat; s'afirmà que la Reforma de Luter fa 500 anys va suposar, de fet, una declaració Unilateral d'Independència respecte de l'Església; es digué que cal plantejar seriosament el significat de la "desobediència civil". En aquest marc es

va plantejar què podria significar la Constitució i les seves propostes de reforma. Es va considerar que, donada l'actual correlació de forces, amb seguretat no reformaria els eixos constitucionals de fons (per exemple la monarquia o el model econòmic) i, per això, per a la majoria de catalans una reforma cosmètica en l'actual situació no té gens d'interès.

□

□Després d'una breu pausa va arribar l'hora d'aportar solucions al conflicte. Per a uns, es tractava de restablir la Catalunya autònoma dins de l'Estat recuperant el que el TC havia suprimit del nou Estatut, després de ser ratificat pels catalans. Per a d'altres, com el "Cafè per a tots" hauria d'implantar la "Sobirania per a tots", difonent l'anhel per tot Espanya més enllà de Madrid. També hi va haver qui trobava necessari eixamplar la base, sense urgències ni esperar èxits mastodòntics, sinó amb un treball capil·lar i d'osmosi. Des del costat català hi va haver qui, després de seriosos estudis, havia arribat a la conclusió que no hi ha solució possible, perquè l'Estat mai ha complert els pactes amb Catalunya com demostren fets tan escandalosos com que, segons els comptes territorialitzats, el dèficit fiscal admès per Hisenda el 2003 (últimes dades públiques) és de 8.800 M€ i dels 306 M€ compromesos per a emergències en rodalies per al període 2012-2016, s'hagi invertit només el 8% d'aquella quantitat; per tot això, segons el seu entendre, el millor favor que podia sol·licitar era una bona ajuda per aconseguir una emancipació no traumàtica. A la qual cosa se li va oposar des del costat castellà que el millor era l'emancipació de tots.

□Pel que fa a propostes concretes es va acordar que aquests *Encontres per al Diàleg* havien de prosseguir, seguint l'acollida i germanor d'aquest primer, i es deixà als mateixos que van convocar aquest, la proposta del com i quan continuar. Després del bon clima experimentat, tot i les arestes del debat, la trobada va finalitzar a les 6 en punt, perquè l'AVE no espera.